

KOMMENTARER: JESSICA PARLAND-VON ESSEN

Chockdoktrinen 2.0*

På USA:s folkhälsoinstitut CDC:s hemsidor lyser en notis på gul botten: ”*CDC’s website is being modified to comply with President Trump’s Executive Orders.*” Nyhetsbolaget CBS rapporterar (7.2.2025) att tjänstemännen fått order att inte publicera rapporter om fågelinfluensaepidemin. Forskare har i andra källor uppmanats ladda ner data, innan de försvinner. Genom jämförelser med Internet Archive har man kunnat kartlägga mängder av raderade resurser från myndighetens sidor. Forskare följer nu metodiskt förändringarna, som bland annat handlar om att ta bort allt innehåll som gäller transsexualitet.

Nyheter om den ökända migrationspolisen ICE:s urgamla raider toppar plötsligt sökresultaten i Google och Google Maps i USA visar *Gulf of America* i stället för *Gulf of Mexico* i enlighet med presidentens dekret. Samtidigt vidhåller Wikipedia, att det senare endast är värt en kort kommentar i den engelskspråkiga huvudartikeln om Mexikanska golfen.

Bland annat så här ser motståndet ut i det informationskrig som eskalerat sedan presidentskiftet i USA den 20 januari 2025. Både individer och fri-

stående institutioner kämpar tillsammans för att spara och sprida faktabaserad information, i en strid där motståndaren höjt okunskap och inkompetens till dygd.

För det handlar just om en strid om språket, om definitioner, om narrativ och om vad som är sanning, vilket varje ledare med fascistiska tendenser vet. Taktiken går ut på att skapa maximal oordning, dels genom skandalösa och upprörande uttalanden, dels genom rena lögner. Att var och varannan dag komma med de mest fantasifulla och galna påståenden är förutom ett sätt att pröva isen för imperialistisk politik, också ett sätt att flytta fokus i den offentliga debatten bort från de verkliga åtgärder som är på gång för att undergräva den lagliga ordningen. Trump har försökt säkra sin position genom att utnämna inkompetenta och radikala personer till i stort sett alla höga poster, troligen i hopp om att kunna utöva sin makt i de konflikter och det kaos som uppstår. Han vill försäkra sig om att inte ha en enad front emot sig en vacker dag. Och som sagt, ju större kaos, desto bättre. Då media, domstolar och kongress måste ägna sig åt detta kaos, finns större möjligheter för den exekutiva makten att flytta fram sina positioner.

Det intressanta och viktiga är den väg som nu valts. Med en majoritet i kongressen och relativt välvilliga domare i högsta domstolen finns det inte någon rationell orsak till varför Trump genom Elon

*) I boken *The Shock Doctrine* (2007) analyserade Naomi Klein en nyliberal strategi för drastiska reformer. Dessa har ofta genomförts när ett samhälle befunnit sig i ett tillstånd av chock, till exempel vid finanskriser eller naturkatastrofer.

Musk nu valt klart olagliga metoder, som att lägga ner verksamheter som baserar sig på lagstiftning, som biståndsarbetet i USAID, att erbjuda alla tjänstemän lagstridiga avgångspaket eller att utan laglig grund avskeda ledningen för i stort sett alla viktiga myndigheter. Allt detta kunde ha gjorts den lagliga vägen. I stället används icke-parlamentariska metoder, med en kvasi-myndighet ledd av den mäktigaste av de nya oligarkerna. Att centrala federala data och it-system övertagits av en privat aktör är en del av det informationskrig som pågår. Det är ett krig där Europeiska unionen med sin reglering utgör en nagel i ögat för sagda oligark. Medan man i USA i praktiken stängt konsumentskyddsmyndigheten i ett läge då allt flera amerikaner är offer för kreditfallor skapade av kreditkortsbolagen, och allmän avreglering är förestående, funderar man i Europa på nya åtal mot de marknadsfientliga metoder som oligarkerna sysslar med.

Nu gäller det att inte distraheras av de upprörande, omoraliska eller bara korkade initiativ och idéer som kastas fram på löpande band. Att använda dyrbar tid och energi på att diskutera om de är genomförbara eller ens allvarligt menade är bortkastat. Om man inte lyckas förhindra den nya regimens framfart i sig, är detta framtiden. Ogillande och motstånd ska givetvis signaleras snabbt och tydligt, men roten till problemet är att vi i USA nu har en verkställande makt som anser sig stå över

lagen. Presidenten är en dömd brottsling som redan en gång undgått att bli fälld för ett kupp försök. Han tror antagligen att han slutligen kan etablera en nästintill total makt genom att nu köra över hela administrationen och den parlamentariska makten. I slutändan ska han bevisa att han står över kongressen och kan regera oberoende av den, även om och när demokraterna tar över om ett par år. De långsamma demokratiska och deliberativa processerna har stora problem att hinna reagera tillräckligt snabbt. Men om man inte lyckas, finns det inte längre någon som kan bromsa alla de andra vidriga uppslag som bryter ner institutioner och regelbaserad samverkan, inte bara i USA, utan också globalt.

Hur ser motstånd ut idag? Historikern Timothy Snyder's numera vitt spridda 20 lärdomar från 1900-talet¹ ger som första råd "Lyd inte i förväg", det andra är "Försvara institutionen". Flera av de följande viktiga råden handlar om att vara uppmärksam på språket och behålla lugn, analytiskt tänkande, professionalism och centrala etiska värderingar. Vi kan alla agera i det lilla, också i vår egen vardag, genom att följa dessa råd och inte låta oss dras med i affekterade debatter, utan ta del av och tala om riktiga, betydelsefulla saker, också när världen omkring oss verkar helt galen.

3.3.2025

1 <https://www.iwm.at/transit-online/20-lessons-from-the-20th-century>

